

דף סיכום בחינה

מזהה בחינה: 001000257565 מזהה סטודנט: 277184

שם קורס: מבוא למשפט עברי

מספר מבחן: 0001

מיקום התשובה שסומנה בטופס המקור	מיקום השאלה בטופס המקור	התשובה הנכונה	התשובה שסומנה	ציון	ניקוד מירבי	מספר שאלה בטופס בחינה ז'
1	1	1	1	3.00	3.00	1
3	2	1	3	0.00	3.00	2
1	3	1	1	3.00	3.00	3
1	4	1	1	3.00	3.00	4
1	5	1	1	3.00	3.00	5
1	6	1	1	3.00	3.00	6
1	7	1	1	3.00	3.00	7
1	8	1	1	3.00	3.00	8
1	9	1	1	3.00	3.00	9
1	10	1	1	3.00	3.00	10
1	11	1	1	3.00	3.00	11
1	12	1	1	3.00	3.00	12
1	13	1	1	3.00	3.00	13
1	14	1	1	3.00	3.00	14
1	15	1	1	3.00	3.00	15
1	16	1	1	3.00	3.00	16
1	17	1	1	3.00	3.00	17
1	18	1	1	3.00	3.00	18
1	19	1	1	3.00	3.00	19
1	20	1	1	3.00	3.00	20
-	21	-	-	15.00	15.00	21
-	22	-	-	12.00	12.00	22
-	23	-	-	12.00	12.00	23
-	24	-	-	1.00	1.00	24

כמות תשובות נכונות (עבור שאלות סגורות) : 19

0

ציון בחינה סופי : 100.00

מקרא צבעים

תשובה שגויה
שאלה שלא נענתה
שאלה מבוטלת

הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים

מבוא למשפט עברי 9911101,02 תשפ"ב מועד א

- חומר עזר **אסור** בשימוש.
- שימו לב למגבלת המילים. המערכת לא תאפשר לכתוב מעבר למגבלה.
- **בשאלות הפתוחות - יש לנמק כל תשובה.** תשובה שאיננה מנומקת לא תזכה בניקוד.
- מקום בו יש יותר מדעה אחת או שהתשובה תלויה בשינויי נסיבות יש לציין את **כל** הדעות או הנסיבות.
- בחלק של שאלות רב ברירה – יש לבחור את התשובה **הנכונה ביותר.**
- בהצלחה!!!

הכלל שנקבע הוא שלא ניתן להתנות על דיני איסורים, ניתן להתנות על דיני ממונות. אם ההתנאה סוטה מהדין היא תפורש בצמצום ונדרשת להיות מפורשת וספציפית.

התניה הראשונה אינה סותרת את ההלכה לפיה אין להתדיין לפני הגויים מאחר והיא מתנה שכל סכסוך סביב הלוואה הניתנת בעסק יתברר ע"פ ההלכה בב"ד לממונות. לכן, אין קושי עם תניה זו.

התניה השנייה בעייתית מאחר ואדם אינו יכול להפקיע מעצמו את תחולת הדין ושדין שביעית/שמיטה לא יחול עליו (לא תשמטני שביעית). ככלל, כן ניתן להתנות על שמיטת כספים מאחר ומדובר בעניין שבממון, אולם צריכה זו להיות התנאה מפורשת וספציפית ביחס לעסקה מסוימת ולא ביחס לעסקה כללית או לכל עסקת הלוואה שתבוצע בעסק הלוואות זה. מאחר וההתנאה בעיננו איננה ספציפית אלא כוללת "ויתור מראש על טענה לשמיטת כספים" לא ניתן להתנות תניה זו.

התניה השלישית לא אפשרית מאחר וריבית מסווגת כאיסור וכאמור לא ניתן להתנות על דיני איסורים ולכן לא ניתן להתנות תניה זו, גם אם הצדדים מסכימים על כך. פיתרון אפשרי להערמה יהיה באמצעות היתר עסקה שמתייחס לצדדים כאל שותפים לעסקה ובכך עוקפים את האיסור על ריבית, אולם ייתכן שבמקרה זה יהיה קשה לראות במלווה ולווה שותפים לעסקה.

לפי התניה הרביעית, שיעור הריבית המותר במדינה מוגבל ב-20%. מעבר לכך שלפי ההלכה ריבית היא אסורה כפי שציינתי לעיל, נותן הלוואה בענייננו מבקש להפר גם איסור מדיני מאחר והוא מבקש להתנות על ריבית של 25% (מעל 20%). בענייננו:

גם אם נקבע שיש חובה הלכתית לציית לחוק המדינה מכוח דין מלכות, תקנת קהל או מנהג, אלו אינם יכולים להתנגש עם איסורים ובכל מקרה התניה שלהלן חורגת מחוק המדינה כי מתירה ריבית גבוהה יותר.

מנהג- יכול לאסור על מותר ולא יכול להתיר את האסור והרי שבענייננו מדובר באיסור הלכתי.

תקנת קהל- (אם נכח שזו הכנסת) לא יכולה להתנגש עם איסור הלכתי ובכל מקרה עולה קושי מאחר ונדרש אישור אדם חשוב. 15
(21)

הגבלה לתחולת הכלל דד"ד ביחס לכלל הנימוקים (ובענייננו הרלוונטיים הם אלו המכירים בחובה הלכתית לציית לשלטון מדינת ישראל כדין מלכות מכוח הכלל דד"ד- רש"י- ככל שמצוות בני נוח חלה גם על מלך ישראל, רמב"ם, רשב"ם- בהם הנימוק מבוסס על יסוד ההסכמה להיות עבדי המלך ולחוקיו- בהתאמה) היא שהכלל דד"ד חל רק על דיני ממונות ולא יכול לסתור איסור הלכתי. כמו כן, בענייננו ישנו איסור הלכתי על ריבית.

לפי ר' המאירי יש לציית לשלטון מ"י לא מכוח דד"ד אלא מכוח משפט המלך אולם גם כך לא ניתן לגבות ריבית במסגרת המגבלה שמאפשרת המדינה מאחר ולפי ההלכה אסור כלל לגבות ריבית. ומכל מקום, כאמור, התניה מבקשת לחרוג מחוק המדינה.

גם אם נקבע שאין חובה הלכתית לציית לחוק המדינה ואז לכאורה כן ניתן לאפשר ריבית גבוהה מזו שמאפשרת המדינה לא ניתן לעשות כן בענייננו מאחר והתניה מתנה על איסור, וכאמור לא ניתן להתנות על דיני איסורים.

ביחס להערמה בדמות היתר עסקה פירטתי במסגרת ההתייחסות לתניה השלישית.

לכן, מכל מקום, התניה לא אפשרית.

מהמקור עולה שה' גוזר גזירה ומקיים אותה, דהיינו גם הוא כביכול מחויב לעמוד בה.

מקור שתומך בכך ניתן לראות במחלוקת בין חכמים לבין ר' אלעזר ביחס לתנור עכינאי- הייתה מחלוקת האם התנור טמא או טהור. לאחר שר' אלעזר נכשל מלהוכיח את צדקתו באמצעי ההוכחה הרגילים הוא פנה לבת-הקול, אמצעי שמימי/ נבואי, וביקש ממנה להכריז שהוא צודק במחלוקת והלכה כעמדתו. כלומר, הוא פנה מיוזמתו בקריאה לאמצעים ניסיים ע"מ לשכנע בצדקתו. גם לאחר מספר אותות ניסיים ביניהם קירות החלו ליטות מטה, מים שזרמו בכיוון ההפוך ועוד, נראה שדווקא החכמים האחרים כעסו יותר, ביטלו את הכרעותיו למפרע ואף נידו אותו מאחר ואלו לא כללי המשחק, את ההכרעה יש לבצע באמצעות כלים אנושיים-שכליים ולא באמצעות כלים נבואיים-שמימיים. ר' יהושע גער בקירות והם עצרו מליטות, כלומר יש אמת גם בדברי החכמים ור' יהושע שאכן ההכרעה איננה בכלים שמימיים. לאחר נידויו העולם "לוקה", יש פגיעה בתבואה וסערה בים שבמסגרתה רבן גמליאל כמעט טובע ומת, וכשהוא מניח שהסיבה לכך היא צער ה' בעקבות נידוי ר' אליעזר הוא מתנצל ואומר לו שזה לא לשם כבודו וה' משיב "נצחוני בני". הסדר שב על כנו, העולם מסתדר והסערה בים חדלה. הסיפור מבטא את המתח שבין שימוש בכלים שכליים לשמימיים בהכרעת ההלכה, שהרי מחד אם ה' שולח לנו אותות ניסיים מה עוד צריך ע"מ להוכיח את צדקתו של ר' אליעזר? ומאיך גם ר' יהושע צודק שהפרשנות ניתנה לחכמים ויש להגיע להכרעה באמצעות השכל האנושי. בניגוד להכרעת בת הקול במחלוקת בין שמאי והלל, בענייננו בת-הקול לא הגיעה מיוזמתה ותמכה דווקא בדעת המיעוט. אצין כי יש מחלוקת ביחס לנבואה בהלכה ואף היו פוסקים שהציעו פשרות המבחינות בין מקרים לעניין שילוב נבואה בהלכה, ביניהם הרב קוק. **אולם לענינו- סיפור זה מהווה מקור ממנו למד שופט ביהמ"ש העליון זילברג על שלטון החוק במחוקק- דהיינו, גם ה' כפוף לחוקים שבעניינו משמעותם שהכרעת ההלכה נעשית בכלים אנושיים-שכליים. משכך, נראה שמקרה זה תומך במקור לפיו הקב"ה גוזר גזירה ומקיימה תחילה, קרי מחויב לה גם כן.**

נראה שמקור זה מתיישב עם המקור לפיו ה' מסר למשה במעמד הר סיני את התורה שבע"פ והתורה שבכתב ומסר לו מ"ט פנים להיתר ומ"ט פנים לאיסור, דהיינו שיקולים לכאן ולשם, ומסר את ההכרעה לידי החכמים שיפרשו ("נטל אמת והשליכו לארץ") בעוד שקיימת חובה לציית לפרשנותם זו. האמת היא זו שתעלה מן הארץ.

לפי גישת הספרי, הרמב"ן, ספר החינוך והר"ן, פרשנות החכמים היא מחייבת גם אם הם טועים (הדוגמה הניתנת- אומרים על ימין שהוא שמאל ולהפך). התורה ניתנה לבני האדם שיפרשו אותה לפי השכל האנושי הגם שייתכן שהאמת האלוקית תהיה שונה מהאמת האנושית. הנ"ל מתיישב עם הנימוקים לחובת הציות המוחלטת לפרשנותם של חכמים נוכח החשש שאם כל אחד יפעל לפי הפרשנות הנכונה בעיניו גם אם היא סותרת את פרשנות החכמים הרי שהתורה תיעשה כמה תורות והעם יפולג. ולכן, מחיר אי-ציות כבד ממחיר ציות לטעות. ע"מ שהעם לא יפולג ויהפוך כיתות כיתות וחבורות חבורות ה' מצווה לשמוע לקול פרשנות החכמים. וממילא, גם אם פרשנות החכמים שגויה לכאורה, מעבר לכך שהסבירות לכך נדירה, הרי שאין בציות לפרשנות החכמים הפרת הציווי האלוקי שהרי ה' הוא שציווה אותנו לציית לפרשנותם. גם ביחס למקור לפיו "אלו ואלו דברי אלוקים חיים" נראה שה' מכיר בכך שיכולות להיות מספר פרשנויות שהרי כבר במתן התורה למשה הוא מסר לו כאמור מ"ט פנים להיתר ומ"ט פנים לאיסור ולכן אין בכך ביזוי האמת.

נראה שהמקור אינו מתיישב עם גישתם של הירושלמי והבבלי ביחס לציות לפרשנות החכמים לפיה יש לציית לחכמים כל עוד הם אינם טועים (הדוגמה הניתנת- אומרים על ימין שהוא שמאל שהוא שמאל) מאחר והנ"ל יגרום לנזקים שביקשנו למנוע לעיל- פילוג העם כיתות כיתות והפיכת התורה לכמה תורות (נימוק דתי + נימוק חברתי). לגישתו של ר' יצחק עראמה בעל העקידה מדובר בכלל בטעות מדומה שהאדם הרגיל עשוי לדמות בראשו כמתבונן מן הצד אולם אין מדובר בטעות אלא ביישום מושכל של הכלל על המקרה שבמקרה מסוים יש לסטות ממנו, ועל-כן יש לציית לחכמים.

1
(24)